

Економічна психологія

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	<i>Прикладна психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>2 кред. ЕКТС / 60 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР, залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції: Семінарські заняття:</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>http://psy.kpi.ua/vikladachi/</i>
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Високоєфективна діяльність у сфері бізнесу та управління на сучасному етапі неможлива без розуміння соціально-психологічних процесів, які супроводжують господарську діяльність. Орієнтування в умовах функціонування ринку праці у сучасному суспільстві, оцінювання об'єктивної та суб'єктивної сторін ринку праці потребує високого рівня психологічної компетентності фахівців, що і зумовлює необхідність вивчення навчальної дисципліни «Економічна психологія». Вивчення економічної психології та застосування в житті отриманих знань надасть змогу аналізувати чинники, що впливають на економічну активність особистості.

Однією з галузей психології є економічна психологія, яка розглядає уявлення індивідів і груп про економічні явища та економічну поведінку, що базується на відображенні дійсності; виявляє і формалізує закономірності економічної поведінки у всіх її формах – від повсякденної господарської діяльності людини до зовнішньої і внутрішньої політики держави.

Предметом вивчення економічної психології є латентні механізми людської психіки, що визначають поведінку особистості і соціальних груп у відповідь на зміни таких економічних чинників як відносини власності, інфляція, умови найму і оплати праці, фінансові кризи, реклама тощо.

Мета вивчення дисципліни – отримання студентами теоретичних знань про способи та механізми дії економічних чинників на психіку людини і набуття навичок порівняльного аналізу різних моделей економічної поведінки і їх складових, а також умінь виділяти якісну своєрідність і специфіку психологічних механізмів економічної поведінки, аналізувати психологічні закономірності економічної діяльності різних суб'єктів господарювання.

Відповідно до вимог **ОПП** метою дисципліни є формування у студентів:

Загальних компетентностей:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК2);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК4);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК7);
- навички міжособистісної взаємодії (ЗК8);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК12);
- здатність та готовність впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засоби фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК13);
- здатність до саморозвитку на основі рефлексії та саморегулювання (ЗК14).

Професійних компетентностей:

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК1);
- здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ (ФК2);
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (ФК3);
- здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (ФК4);
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ФК11);
- здатність застосовувати знання теорій лідерства та моделей побудови кар'єри в практичній реалізації свого лідерського потенціалу та професійній діяльності (ФК13).

Програмні результати навчання:

- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН3);
- обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень та аналізу літературних джерел (ПРН4);
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПРН10);
- відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ПРН15);
- планувати та організовувати спільну інтелектуальну діяльність у ході вирішення прикладних завдань (ПРН19);
- рефлексувати можливості власного інтелектуального потенціалу для вирішення завдань професійної діяльності (ПРН20).

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах двох годин консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер Telegram.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни студенту бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Навчальна дисципліна «Економічна психологія» перебуває у певному зв'язку з такими дисциплінами як становлять знання, отримані при вивченні курсів: «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психологія праці», «Організаційна психологія».

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опанувати дисципліни циклів загальної та професійної підготовки.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1	2	3	4	5
Тема 1. Економічна психологія, її роль і місце в системі наук про людину	6	2	2	2
Тема 2. Економічна психологія: об'єкт, предмет, задачі і методи	6	2	2	2
Тема 3. Економічна свідомість і економічне мислення	6	2	2	2
Тема 4. Економічна соціалізація особистості	6	2	2	2
Тема 5. Психологія економічної поведінки на ринку праці	6	2	2	2
Тема 6. Економічна психологія грошей	6	2	2	2
Тема 7. Психологія зайнятості та безробіття на ринку праці	6	-	-	6
Тема 8. Психологія підприємницької діяльності	6	2	2	2
Тема 9. Психологія власності	6	2	2	2
Тема 10. Багатство та бідність, оцінка якості життя	6	2	2	2
Всього годин	60	18	18	24

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Бутко М. П. Економічна психологія. [текст] навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 232 с.
2. Економічна психологія. Навчальний посібник . Чернівці: ФОП Баликіна С.М., 2020. 164 с.
3. Економічна психологія: комплекс навчально-методичного забезпечення бакалаврів всіх спеціальностей, денної форми навчання. Укл.: Стовбун О.А., Москаленко О.В. – К. : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2017. – 57 с. <http://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/04/NMK-Econom.psy .pdf>
4. Канеман Д. Мислення швидко й повільно / переклад з англ. Максим Яковлев. 2-ге вид. К. : Наш Формат, 2018. 480 с.
5. Economic psychology / edited by Rob Ranyard. – Hoboken : Wiley-Bleekwell, The British Psychological Society, 2018. 483 p.

4.2 Допоміжна література:

1. Винославська О., Кононець М. Економічна безпека особистості в умовах пандемії COVID-19. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* 2021. №1(22). С. 33–44. <https://doi.org/10.31108/2.2021.1.22.4>
2. Винославська О., Кононець М. Психологічна безпека підприємця в умовах пандемічних обмежень. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* 2022. №1(25). С. 33–41. <https://doi.org/10.31108/2.2022.1.25.4>
3. Кулицький С. (2020.) Український ринок праці під впливом пандемії COVID-19: стан та оцінка перспектив розвитку. *Україна: події, факти, коментарі.* 2020. №12. С. 43–57. <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2020/ukr12.pdf>
4. Маслій О.А., & Котелевець М.М. Загрози фінансовій безпеці бізнесу в умовах пандемії. *Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: м-ли VI Всеукр. наук-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю.* Полтава: НУТУ, 2021. С. 67–69.
5. Ткалич М., Закашанська Н. Індивідуально-психологічні особливості стратегії прийняття рішень споживачами. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* 2022. №1(25). С. 109–117. <https://doi.org/10.31108/2.2022.1.25.12>
6. Arnold J. *Work Psychology* / J. Arnold, I. Coyne, R. Randall, F. Patterson. –7th ed. – Pearson Education Limited, 2020. – 654 p
7. Arnold-Forster A. *Feelings and Work in Modern History: Emotional Labour and Emotions about Labour* / A.Arnold-Forster, A.Moulds. – Bloomsbury Academic, 2022. — 280 p.
8. Helder C. *How to Influence People: Motivate, Inspire and Get the Results You Want* / C. Helder. – 2 edition. – Wiley, 2019. – 164 p
9. *Mental Health in the Workplace: Strategies and Tools to Optimize Outcomes* / Riba M. B., Parikh S. V., Greden J.F. (eds.). – Springer, 2019. – 218 p.
10. Markey-Towler B. *Economic psychology in a nutshell: the only three things you need to know.* – 22 June 2017. – <https://medium.com/@brendanmarkeytowler/economic-psychology-in-a-nutshell-the-only-three-things-you-need-to-know-46f87f335354>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	<p>Тема 1. Економічна психологія, її роль і місце в системі наук про людину Економічна психологія в структурі психологічних наук. Науковий статус та специфіка економічної психології. Завдання економічної психології. Міждисциплінарні зв'язки економічної психології з іншими науками.</p> <p>Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Чим викликана необхідність появи економічної психології? 2. У чому полягає специфіка економічної психології? 3. Який науковий статус економічної психології? 4. З якими науками найпростіше простежується зв'язок економічної психології? 5. У чому полягають завдання економічної психології?</p>
2	<p>Тема 2. Економічна психологія: об'єкт, предмет, задачі і методи Поняття про об'єкт, предмет та завдання економічної психології. Методологічні принципи економічної психології. Методи та методологія економічної психології. Періоди становлення економічної психології як науки</p> <p>Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p>

	<p>1. Що є предметом економічної психології?</p> <p>2. Охарактеризуйте об'єкт економічної психології.</p> <p>3. Які рівні розгляду впливу людського чинника на різні економічні процеси становлять сферу інтересів економічної психології?</p> <p>4. Які методи використовуються в економічній психології? Які їх особливості?</p> <p>5. Які завдання економічної психології?</p>
3	<p>Тема 3. Економічна свідомість і економічне мислення</p> <p>Економічна свідомість як провідна категорія економічної психології. Структура економічної свідомості. Основні форми економічної свідомості — масова, групова й індивідуальна. Структурні компоненти економічної свідомості. Механізми функціонування економічної свідомості. Поняття про економічне мислення. Види економічного мислення.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Охарактеризуйте види економічних емоцій.</p> <p>2. Назвіть і охарактеризуйте основні структурні компоненти економічної свідомості.</p> <p>3. Що таке економічний інтерес? Які види економічних інтересів вам відомі?</p> <p>4. Які основні функціональні форми актуалізованої економічної свідомості?</p>
4.	<p>Тема 4. Економічна соціалізація особистості</p> <p>Економічна соціалізація та її види. Компоненти економічної соціалізації. Етапи економічної соціалізації.</p> <p>Проблеми економічної соціалізації та десоціалізації дорослих у суспільстві.</p> <p>Економічна адаптація. Види та специфіка економічної адаптації. Типи адаптації особистості до економічних умов. Економічне самовизначення: структура, основні компоненти, чинники.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <p>1. Охарактеризуйте економічну соціалізацію підлітків і дорослих.</p> <p>2. Проаналізуйте відмінність економічної соціалізації чоловіків і жінок.</p> <p>3. Визначте специфіку економічної адаптації.</p>
5	<p>Тема 5. Психологія економічної поведінки на ринку праці</p> <p>Економічна поведінка та її характеристики. Поняття «ринок праці», його елементи. Умови функціонування ринку праці в сучасному суспільстві.</p> <p>Характеристика ринків праці з різними соціокультурними регуляторами поведінки. Вплив соціокультурних чинників на психологію стосунків в тріаді: працівник, працедавець, держава.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <p>1. Проаналізуйте економічну поведінку особистості. Що в ній є раціонального, а що ірраціонального?</p> <p>2. Які чинники економічної поведінки вам відомі?</p>
6	<p>Тема 6. Економічна психологія грошей</p> <p>Загальні проблеми психології грошей. Причини і історія виникнення грошей. Види грошей. Соціокультурні особливості ставлення до грошей.</p> <p>Вплив грошей на формування особистості. Етапи формування ставлення до грошей. Вплив вольових якостей на ставлення до грошей, взаємозв'язок самооцінки з грошовою поведінкою. Психологія накопичення, аспекти зберігаючої поведінки, психологічне сприйняття державної економічної політики через пенсії, допомогу, пільги. Стимули збільшення заробітку – економічні і психологічні.</p> <p>Види і причини грошової патології.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <p>1. Охарактеризувати причини та передумови виникнення психології грошей.</p> <p>2. Проаналізуйте різні підходи, що розкривають схильність людини до накопичення.</p>

	<p>3. Проаналізуйте вплив грошей на формування професійної спрямованості.</p> <p>4. Дати характеристику етапам формування ставлення до грошей.</p> <p>5. Наведіть приклади грошових типів особистості.</p>
7	<p>Тема 8 Психологія підприємницької діяльності</p> <p>Підприємництво як діяльність. Психологічні дослідження малого і середнього бізнесу. Мотиви вибору підприємницької діяльності, ставлення до ризику, конкуренції та невдачам, характер взаємовідносин з партнерами в підприємницькій діяльності.</p> <p>Психологічні аспекти етики бізнесу. Соціально-економічні та психологічні чинники формування ділової етики представників бізнесу. Моральні проблеми у бізнесі. Проблема довіри у бізнесі.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте причини виникнення психологічних бар'єрів під час підприємницької діяльності. 2. Визначте та охарактеризуйте групи відносин між діловими партнерами в бізнесі. 3. Розкрийте соціально-психологічні чинники успішності підприємницької діяльності. 4. Проаналізуйте чинники ділової активності підприємців. 5. Розкрити особливості мотивів вибору підприємницької діяльності.
8	<p>Тема 9. Психологія власності</p> <p>Загальнонауковий підхід до поняття «власність». Основні функції та значення власності та її вплив на особистість. Характеристики власності. Психологічні характеристики основних видів привласнення власності.</p> <p>Власність та влада. Соціально-психологічні чинники регуляції економічної поведінки в умовах зміни форм власності.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте як почуття власності впливає на особистість. 2. Охарактеризуйте динаміку у системі відношень власності. 3. Охарактеризуйте складові почуття власності. 4. Проаналізуйте специфіку інформації як власності. 5. Розкрийте системний підхід до дослідження відносин власності.
9	<p>Тема 10. Багатство та бідність, оцінка якості життя</p> <p>Соціально-психологічні аспекти проблеми бідності та багатства. Гроші як символ багатства та бідності. Моделі поведінки багатих та бідних. Причини, що генерують бідність.</p> <p>Психологічні чинники якості життя людей. Взаємозв'язок оцінки якості життя та економіко-психологічного статусу особистості. Уявлення про багатство та бідність в різних соціально-економічних умовах.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте соціально-психологічні аспекти проблеми бідності та багатства. 2. Охарактеризуйте ступені депривації бідності. 3. Охарактеризуйте чинники благополуччя багатих та бідних. 4. Наведіть моделі поведінки багатих та бідних.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських(практичних) занять:

сформувані у студентів:

вміння працювати з психологічною літературою та готувати виступи;

вміння формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії;

вміння проводити критичний аналіз, оцінку, синтез та моделювання професійної діяльності.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	<p>Тема 1. Економічна психологія, її роль і місце в системі наук про людину</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте причини виникнення економічної психології. 2. Розкрийте міждисциплінарні зв'язки економічної психології. 3. В чому полягає специфіка економічної психології? 4. Проаналізуйте основні проблеми економічної психології на сучасному етапі розвитку суспільства. 5. Дайте характеристику періодам становлення економічної психології як науки. 6. Охарактеризуйте витоки економічної психології. <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Відповіді на питання для самоперевірки: <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте цілі і завдання економічної психології. 2. На що, на вашу думку, повинен орієнтуватися подальший розвиток економіко-психологічних знань? 3. Який науковий статус економічної психології?
2	<p>Тема 2. Економічна психологія: об'єкт, предмет, задачі і методи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що є об'єктом економічної психології? 2. Визначте та охарактеризуйте предмет економічної психології. 3. Опишіть методологічні принципи економічної психології. 4. Охарактеризуйте структуру економічної психології. 5. Охарактеризуйте методи дослідження економічної психології. 6. Охарактеризуйте історичний шлях розвитку економічної психології менеджменту. 7. У чому полягають завдання економічної психології? 8. Визначте дослідження макро- та мікроекономічної психології. <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Відповіді на питання для самоперевірки: <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте лабораторні експерименти (різні економічні ігри) як метод економічної психології. 2. Охарактеризуйте польові дослідження, що проводяться в природних умовах як метод економічної психології. 3. Охарактеризуйте опитувальні методики як метод економічної психології. 4. Охарактеризуйте два головні напрями прикладної області економічної психології.
3	<p>Тема 3. Економічна свідомість і економічне мислення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте поняття «економічна свідомість». 2. Проаналізуйте зв'язок економічної свідомості та економічної поведінки. 3. Опишіть структуру економічної свідомості. 4. Охарактеризуйте основні форми економічної свідомості. 5. Охарактеризуйте механізми функціонування економічної свідомості. 6. Охарактеризуйте поняття «економічне мислення». 7. Охарактеризуйте шаблонний вид економічного мислення. 8. Охарактеризуйте творчий вид економічного мислення. 9. Які види економічних емоцій вам відомі? 10. Що таке економічний інтерес? Які види економічних інтересів вам відомі? <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Відповіді на питання для самоперевірки: <ol style="list-style-type: none"> 1. Які основні функціональні форми актуалізованої економічної свідомості? 2. Охарактеризуйте передумови формування економічної свідомості.

	3. Розкрийте суть економічної теорії Пола Хейне.
4	<p>Тема 4. Економічна соціалізація особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте явище економічної адаптації. 2. Дайте характеристику видам і типам економічної адаптації. 3. Проаналізуйте особливості економічної соціалізації дітей та підлітків. 4. Дайте характеристику етапам формування ставлення до грошей. 5. Проаналізуйте особливості комерційної комунікації з дітьми. 6. Проаналізуйте проблеми економічної соціалізації та десоціалізації дорослих. 7. Виділіть основні компоненти та чинники економічного самовизначення. 8. Проаналізуйте різницю економічної соціалізації чоловіків та жінок. <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте етапи економічної соціалізації особистості. 2. Які типи економічної соціалізації ви знаєте?
5	<p>Тема 5. Психологія економічної поведінки на ринку праці</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте економічну поведінку особистості. Що в ній є раціонального, а що ірраціонального? 2. Визначте та проаналізуйте поняття «ринку праці». 3. Охарактеризуйте елементи ринку праці. 4. Проаналізуйте ринки праці з різними соціокультурними регуляторами поведінки. 5. Який вплив здійснюють соціокультурні чинники на психологію стосунків в тріаді: працівник, працедавець, держава? 6. Охарактеризуйте відомі вам чинники економічної поведінки. 7. Визначте структуру зайнятості та трудовий потенціал праці. 8. Охарактеризуйте види безробіття. Визначте характеристики психоемоційного стану безробітних. <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть елементи ринку праці. 2. Які види безробіття ви знаєте?
6	<p>Тема 6. Економічна психологія грошей</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте причини та передумови виникнення психології грошей. 2. Як розглядаються гроші з психологічної точки зору? 3. Що впливає на сприйняття грошей? 4. В чому полягають психологічні наслідки відірваності грошей від виробництва? 5. Проаналізуйте різні підходи, що розкривають схильність людини до накопичення. 6. Розкрийте аспекти зберігаючої поведінки. 7. У чому полягають статеві відмінності грошових аттюдів? 8. Доведіть взаємозв'язок самооцінки з грошовою поведінкою. Які особливості «грошової» поведінки найчастіше виявляються у людей із заниженою самооцінкою? 9. Визначте види і причини грошової патології. 10. Які емоції, що пов'язані з грошима, вам відомі? Розкрийте емоційні засади грошової патології. <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте особливості грошової поведінки особистості. 2. Наведіть приклади грошових патологій.
7	<p>Тема 8. Психологія підприємницької діяльності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте психологічний портрет підприємця. 2. Визначте та охарактеризуйте стилі керівництва. 3. Проаналізуйте психологічні моделі підприємництва. 4. Проведіть порівняльний аналіз: підприємець і менеджер – подібність і відмінність.

	<p>5. Розкрийте психологічні аспекти етики бізнесу.</p> <p>6. Проаналізуйте причини виникнення психологічних бар'єрів під час підприємницької діяльності.</p> <p>7. Охарактеризуйте психологічні бар'єри до підприємництва.</p> <p>8. Визначте та охарактеризуйте групи відносин між діловими партнерами в бізнесі.</p> <p>9. Визначте та охарактеризуйте моральні проблеми у міжнародному бізнесі.</p> <p>10. Баланс довіри та недовіри у ділових стосунках</p> <p>Дидактичні засоби: Виконання тест-вправи «Визначення підприємницьких здібностей», дозволить студентам ще раз добре зважити усі «за» і «проти» практичної реалізації свого бажання стати підприємцем.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте якості підприємця. 2. Проаналізуйте можливі відносини між діловими партнерами.
8	<p>Тема 9. Психологія власності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте поняття «власність». 2. Які характеристики власності? 3. Визначте функції власності. 4. Надайте психологічні характеристики основних видів привласнення власності. 5. Проаналізуйте соціально-групові та індивідуально-психологічні особливості ставлення до власності. 6. Проаналізуйте як почуття власності впливає на особистість. 7. Охарактеризуйте динаміку у системі відношень власності. 8. Дайте характеристику процесів руху речей у системі відношень власності. <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте поняття «власність». 2. Проаналізуйте етнокультурні особливості ставлення до власності. 3. Проаналізуйте гендерні особливості ставлення до власності.
9	<p>Тема 10. Багатство та бідність, оцінка якості життя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте поняття «багатство». 2. Охарактеризуйте поняття «бідність». 3. Визначте економічну ідентичність багатих і бідних. 4. Розкрийте моделі поведінки багатих і бідних. 5. Визначте причини, що генерують бідність. <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте психологічні чинники якості життя людей. 2. Охарактеризуйте ступені депривації бідності.

6. Самостійна робота студента

Студенти самостійно опрацьовують питання:

Тема 8. Психологія зайнятості та безробіття на ринку праці

Форми та види зайнятості. Структура зайнятості та трудовий потенціал праці. Динаміка цінності праці. Мотивація праці найманих працівників. Види безробіття: поточна, латентна, стагнативна, фрикційна, структурна, циклічна, добровільна. Характеристики психоемоційного стану безробітних. Психологічна реабілітація людей, які втратили роботу. Охарактеризуйте поняття «економічна психологія зайнятості». Основні групи причин, що змушують індивідів працювати. Форми та види зайнятості. Теорія соціальної справедливості. Психоемоційний стан безробітних.

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал дисципліни «Економічна психологія», студенти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом виконання тест-вправ за темами.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється, але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Студенту складно буде належно підготуватись до практичного заняття, виконати практичне завдання, якщо він буде пропускати лекції. Однак, відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь студентів на семінарських (практичних) заняттях є обов'язковою і буде вимагатись. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття студентом обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Якщо студент після пропущеного заняття впродовж тижня виконав усі завдання, то максимальна кількість балів складає 3. Контроль знань (розуміння) студентом пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, з яким можна ознайомитися сайті кафедри психології та педагогіки.

За присутність на семінарських заняттях бали не ставляться. На семінарському занятті студент може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу чи гаджетів не варто. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку чи з підручника не варто також. Це характеризує рівень підготовки студента не з кращого боку.

Форми роботи

Лекції, практичні (семінарські заняття), диспут, робота парами, тріадами, ділові ігри, круглий стіл. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі (силабусі) дисципліни. Допускається і вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагиату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, виконання завдань](#)

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг виконання студентами індивідуальних навчальних планів згідно графіка навчального процесу.

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) робота на семінарських (практичних) заняттях (відповіді, доповнення відповідей інших студентів у процесі дискусії);
- 2) складання модульної контрольної роботи.

Студент отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу студента.

Викладач оцінює роботу студента на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на восьмому і чотирнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг студента станом на 8-й тиждень (за результатами роботи на 8 семінарських заняттях) і 14-й тиждень (за результатами роботи на наступних 15-16 семінарських заняттях) навчання повідомляється студенту на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з 46 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів на останній (передостанній) лекції. Доступ до МКР надається студентам лише під час лекції. Перескладати МКР не можна.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання студентів визначені у положенні Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання студента визначені у положенні про PCO з дисципліни та представлені у Додатку 1.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Умови допуску до семестрового контролю: [зарахування усіх передбачених РП завдань.](#)

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Необхідною умовою допуску до заліку є стартовий рейтинг (rc), що складає 40% від RC, або 40 балів.

Студенти, які набрали протягом семестру рейтинг з кредитного модуля менше 0,6 R зобов'язані виконувати залікову контрольну роботу. Перелік питань представлено у Додатку 6.

Студенти, які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD > 0,6R$) мають можливості:

- а) отримати залікову оцінку (залік) так званим «автоматом» відповідно до набраного рейтингу;
- б) виконати залікову контрольну роботу, яка складається з 3-х питань з метою підвищення оцінки.

При цьому попередній рейтинг студента з дисципліни скасовується і він отримує оцінку R3 тільки за результатами залікової контрольної роботи.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи студентів з навчальним матеріалом протягом навчального семестру.

Вивчення дисципліни проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що передбачає питому вагу самостійної роботи студентів. За кожною темою наводяться посилання на список основної та допоміжної літератури, що не виключає можливості студентам самостійно, по узгодженню з викладачем, розширити цей список.

Вибір форм і методів самостійної роботи, питань, що виносяться на самостійне вивчення, а також навчальних завдань здійснюється викладачем в залежності від конкретних умов навчання, запитів студентів, змісту і методики організації семінарських занять.

Опрацювання лекційного матеріалу та додаткове самостійне вивчення теоретичного матеріалу за підручниками та навчальними посібниками. Лекції проводяться з використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії). Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

За відсутності індивідуальних завдань для організації самостійної роботи із науково-навчальною літературою студентам пропонується: конспектування окремих тем, які виносяться на самоопрацювання.

Проведення семінарських занять має бути практико орієнтованим. Головними завданнями семінарських занять є розвиток у студентів умінь працювати з науковою та навчальною

психолого-педагогічною літературою, готувати доповіді, формулювати та відстоювати власну позицію, приймати активну участь у тематичній дискусії. Готуючись до семінарського заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем.

На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним із важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к.психол. н., Москаленко Ольгою Володимирівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 10 від 10.05.2023 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 11 від 27.06.2023р.)

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг студента з дисципліни «Економічна психологія» складається з балів, що отримуються за:

- 1) робота на семінарських (практичних) заняттях;
- 2) складання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських (практичних) заняттях:

Максимальна кількість балів складає 54 (максимальна кількість балів на 1 занятті – 6):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших аспірантів у процесі дискусії	5-6
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	3-4
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування, відсутність відповіді, ухилення від участі у семінарському занятті	0

Студент отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу студента. Належна підготовка студента до семінарського заняття займатиме в середньому 1-1,5 години.

Викладач оцінює роботу студента на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на восьмому і чотирнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг студента станом на 8-й тиждень (за результатами роботи на 4 семінарських заняттях) і 14-й тиждень (за результатами роботи на наступних 7-8 семінарських заняттях) навчання повідомляється студенту на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

2. Складання модульної контрольної роботи

На 15-16 тижні семестру студенти виконують модульну контрольну роботу. МКР виконується на лекційному занятті, тривалість МКР – 45 хвилин. Модульна контрольна робота містить 46 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача студента – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку студента) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Максимальна кількість балів складає 46 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 46)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 46)	0

Умови допуску до семестрового контролю: студенти, які не виконали всіх передбачених силабусом завдань не допускаються до заліку.

Семестровий контроль:

Студенти, які набрали протягом семестру **60 і більше балів** мають можливість:

а) отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу (рейтингові бали переводяться до оцінки згідно із таблицею та заносяться до відомості семестрового контролю);

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки (при цьому попередній рейтинг студента з дисципліни скасовується і він отримує оцінку тільки за результатами залікової контрольної роботи).

Студенти, які набрали протягом семестру менше **60 балів, але виконали умови допуску**, виконують залікову контрольну роботу.

Залікова контрольна робота складається зі 100 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни та виконується письмово.

Залікова контрольна робота проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається студентам лише під час проведення заліку. Тривалість ЗКР – 90 хвилин. Залікова контрольна робота містить 100 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача студента – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку студента) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Максимальна кількість балів складає 100 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 100)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 100)	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовний перелік питань до залікової контрольної роботи

1. Охарактеризуйте економічну психологію як науку, її роль і місце в системі наук про людину.
2. Визначте предмет, об'єкт та задачі економічної психології.
3. Проаналізуйте еволюцію економіко-психологічних ідей в історії розвитку людства.
4. Чим викликана необхідність появи економічної психології?
5. Визначте та охарактеризуйте найпоширеніші методи економічної психології.
6. Охарактеризуйте методологічні принципи сучасного етапу розвитку економічної психології ви знаєте?
7. Визначте та охарактеризуйте етапи розвитку економічної психології.
8. Розкрийте суть моделі «економічної людини».
9. Визначте, які аспекти прийняття рішень досліджує економічна психологія.
10. Проаналізуйте та визначте, що таке економічна поведінка, її раціональність та ірраціональність.
11. Визначте чинники економічної поведінки людини.
12. Визначте та проаналізуйте види помилок, що припускаються при оцінці ймовірності.
13. Охарактеризуйте вплив психологічних затрат на прийняття економічного рішення.
14. Визначте основні види економічних емоцій.
15. Охарактеризуйте основні види економічних мотивів.
16. Закон Йеркса-Додсона, в чому його сутність?
17. Назвіть і охарактеризуйте основні стадії прийняття рішення.
18. Визначте, на чому заснована теорія ризиків Д. Канемай і А. Тверські.
19. Охарактеризуйте дію «ефекту формулювань».
20. Визначте, що являють собою рамки прийняття рішень.
21. Назвіть і охарактеризуйте основні структурні компоненти економічної свідомості.
22. Визначте, що таке економічний інтерес. Види економічних інтересів.
23. Охарактеризуйте механізм функціонування економічної свідомості.
24. Розкрийте економіко-психологічний аспект розгляду інтелектуальної власності.
25. Визначте та обґрунтуйте способи ефективного управління персоналом фірми в сучасних умовах?
26. Назвіть та проаналізуйте, які особливості «грошової» поведінки найчастіше виявляються у людей із заниженою самооцінкою.
27. Визначте основні причини боргів.
28. Визначте та охарактеризуйте основні симптоми грошової патології. Поясніть причини виникнення.
29. Як ви вважаєте, які психологічні якості відрізняють людей бідних від людей забезпечених?
30. Назвіть психологічні передумови розвитку підприємництва.
31. Охарактеризуйте теорію підприємництва Й. Шумпетера